

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 19 november 2007

Mål nr

T 2448-06

KLAGANDE

Anders Jilkén, 530324-2951

Neptunivägen 3

184 50 Åkersberga

Ombud: Advokaterna Jonas Benedictsson och

Anders Isgren

Baker & McKenzie Advokatbyrå KB

Box 5719

114 87 Stockholm

MOTPART

Ericsson AB, 556056-6258

164 80 STOCKHOLM

Ombud: Chefsjurist Anders Weihe

Teknikföretagen

Box 5510

114 85 Stockholm

SAKEN

Klander av skiljedom

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom den 5 maj 2006 i mål T 6875-04

Hovrättens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom i huvudsaken upphäver Högsta domstolen den mellan parterna den 7 juni 2004 meddelade skiljedomen.

Med ändring av hovrättens dom även när det gäller rättegångskostnader befriar Högsta domstolen Anders Jilkén från skyldigheten att ersätta Ericsson AB för rättegångskostnader i hovrätten samt förpliktar Ericsson AB att ersätta Anders Jilkén för rättegångskostnader i hovrätten med trehundrafyrtiosjutusen (347 000) kr, varav 245 000 kr i ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 5 maj 2006 till dess betalning sker.

Ericsson AB skall ersätta Anders Jilkén för rättegångskostnader i Högsta domstolen med fyrahundraåttiosjutusenfemhundra (487 500) kr, varav 425 000 kr i ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Anders Jilkén har yrkat att Högsta domstolen bifaller hans i hovrätten förda talan i huvudsaken, befriar honom från skyldigheten att ersätta Ericsson AB för rättegångskostnader i hovrätten samt förpliktar Ericsson AB att utge ersättning för hans rättegångskostnader i hovrätten.

Ericsson AB har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har inhämtat ett yttrande från Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut.

DOMSKÄL

Frågan i målet är om den klandrade skiljedomen skall upphävas på grund av att det förelegat omständigheter som kunnat rubba förtroendet för skiljemannen Johan Linds opartiskhet.

I 8 § lagen (1999:116) om skiljeförfarande föreskrivs att en skiljeman skall vara opartisk. En skiljeman skall på yrkande av en part skiljas från sitt uppdrag, om det finns någon omständighet som kan rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet. Under punkterna 1–4 i bestämmelsen anges omständigheter som alltid skall anses kunna rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet. Uppräkningen är avsedd att vara exemplifierande och inte uttömmande (se prop. 1998/99:35 s. 85 och s. 218). I 9 § åläggs en

skiljeman att upplysa parterna om omständigheter som enligt 8 § kan tänkas hindra honom från att vara skiljeman.

Om en skiljeman på grund av någon omständighet som anges i 8 § har varit obehörig skall skiljedomen efter klander helt eller delvis upphävas på talan av en part (34 § första stycket 5). Rätten att åberopa en sådan omständighet kan dock ha gått förlorad om parten kan anses ha avstått från att göra den gällande, t.ex. genom att delta i förfarandet utan invändning, eller om det förflutit mer än femton dagar från det att parten fick kännedom om omständigheten (34 § andra stycket och 10 § första stycket).

I förarbetena till 1999 års lag betonades betydelsen av att skiljetvister ofta har internationell anknytning. Det ansågs angeläget att i varje delfråga vid utformningen av den svenska lagstiftningen beakta bestämmelserna i den av FN:s handelsrättskommission, UNCITRAL, utarbetade förebilden till lag om internationella skiljeförfaranden, den s.k. modellagen. Angående jävsreglerna angavs att det var naturligt att särskilt beakta motsvarande regler i rättegångsbalken. Att skiljemannen skall vara oavhängig, vilket anges i modellagen, ansågs inte behöva nämnas särskilt eftersom det täcktes av den formulering som valts. Vidare uttalades i förarbetena att det kan tänkas att en advokat inte skall anses jävig enligt 8 § men att omständigheterna likväl är sådana att det skulle strida mot god advokatsed att åta sig eller behålla uppdraget som skiljeman i en viss tvist. Särskilt framhölls att en advokat enligt reglerna om god advokatsed inte torde kunna åberopa sig på att en part har avstått från att göra gällande en jävsgrund. (Prop. 1998/99:35 s. 44 ff., s. 82 f. och s. 218.)

I många länder finns internationella skiljedomsinstitut som har egna reglementen för verksamheten. I målet har hänvisats till bl.a. International Chamber of Commerce (ICC) med säte i Paris och Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut med säte i Stockholm. Reglementena från de nu nämnda skiljedomsinstituterna innehåller jävsregler med huvudsakligen samma innebörd som den grundläggande regeln om opartiskhet i den svenska lagen om skiljeförfarande (se t.ex. vid aktuell tidpunkt gällande regler för Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut, § 17, som anger att skiljeman skall vara opartisk och oberoende). Vidare har i målet åberopats riktlinjer rörande intressekonflikter inom internationell skiljedomsrätt utfärdade av The International Bar Association (IBA). Även om prövningen i målet skall ske utifrån bestämmelserna i lagen om skiljeförfarande kan det mot bakgrund av de likartade reglerna och de ofta förekommande internationella inslagen i verksamheten finnas anledning att också se på tillämpningen av reglementen och riktlinjer av nu angivet slag.

Som en allmän utgångspunkt har Högsta domstolens uttalanden i rättsfallet NJA 1981 s. 1205 alltjämt bärkraft. Där angavs att jävsreglerna syftar till att skydda rättskipningens objektiva handhavande och att det är angeläget att reglerna tillämpas på ett sådant sätt att en domare eller skiljeman som omfattas av en sådan regel inte får delta i en rättegång eller ett skiljeförfarande, även om i det särskilda fallet anledning saknas att anta att han vid handläggningen eller avgörandet av målet skulle låta sig påverkas av sitt förhållande till den ena parten. Inte minst när det gäller skiljemän måste enligt Högsta domstolen kravet på objektivitet och opartiskhet ställas högt, eftersom fel som avser bevisvärderingen eller rättstillämpningen inte kan föranleda hävande av en skiljedom.

Anders Jilkén har gjort gällande att det förelegat omständigheter som kunnat rubba förtroendet för Johan Linds opartiskhet. Dessa omständigheter är enligt Anders Jilkén att Johan Lind vid tiden för skiljeförfarandet var fast knuten till Mannheimer Swartling Advokatbyrå som konsult med uppdrag att lämna juridisk rådgivning till byråns jurister och att Mannheimer Swartling Advokatbyrå hade betydande juridiska uppdrag för Ericsson-koncernen där Ericsson AB, som var Anders Jilkéns motpart i skiljeförfarandet, ingår. Johan Lind hade biträtt Ericssonkoncernen genom två rättsutlåtanden. Det har enligt Anders Jilkén förelegat ett förtroendeskadligt förhållande mellan skiljemannen och ena parten i skiljeförfarandet, genom bådass relation till advokatbyrån. I vart fall har Johan Lind varit skyldig att upplysa om klientrelationen mellan Mannheimer Swartling Advokatbyrå och Ericssonkoncernen samt om sitt eget biträde åt Ericssonkoncernen genom rättsutlåtanden. Underlåtenheten att upplysa om klientrelationen medför självständigt eller i förening med övriga omständigheter att Johan Lind varit obehörig.

Ericsson AB har i första hand invänt att Anders Jilkén har förlorat rätten att genom klander åberopa de angivna omständigheterna eftersom dessa varit kända för honom eller åtminstone för hans ombud under förfarandet. I andra hand har bolaget bestritt att det förelegat omständigheter som kunnat rubba förtroendet för Johan Linds opartiskhet och att Johan Lind försummat sin upplysningsskyldighet.

Anders Jilkén har förnekat att han eller hans ombud under förfarandet haft kännedom om att Ericssonkoncernen var klient hos advokatbyrån. Till stöd för att han först efter det att skiljedomen meddelats fått sådan kännedom har Anders Jilkén åberopat upptagningar från hovrätten av förhör under

sanningsförsäkran med sig själv och vittnesförhör med advokaten Jens Tillqvist, som var Anders Jilkéns ombud under skiljeförfarandet.

Högsta domstolen finner att Ericsson AB mot den av Anders Jilkén förebringade bevisningen inte har visat att Anders Jilkén tidigare än han själv gjort gällande haft kännedom om de omständigheter han åberopat som grund för sin klandertalan. Anders Jilkén har därför rätt att åberopa omständigheterna.

Av utredningen framgår följande om Johan Linds förhållande till Mannheimer Swartling Advokatbyrå. Johan Lind arbetade på deltid som konsult vid byrån. Enligt Ericsson AB torde avtalsrelationen ha varit ett anställningsförhållande även om avtalet betecknats som ett konsultavtal. Arbetet innebar huvudsakligen att han gav juridiska råd till övriga jurister på byrån samt skrev rättsutlåtanden. Bl. a. hade han skrivit rättsutlåtanden åt bolag i Ericssonkoncernen. Han hade däremot inte själv några klientkontakter. Han hade ett fast arvode som utgjorde knappt 20 procent av hans totala inkomster. På byråns hemsida presenterades han som medarbetare på byrån med titeln konsult och i advokatmatrikeln togs han upp som biträdande jurist på byrån. Han hade sitt arbetsrum i byråns lokaler. Johan Lind höll skiljedomsverksamheten skild från verksamheten på advokatbyrån men han anlidade i viss utsträckning byråns sammanträdeslokaler och kontorsresurser för skiljedomsverksamheten. Advokatbyrån ersattes kostnaderna för detta. Parterna i det nu aktuella skiljemålet har fått brev från Johan Lind skrivna på brevpapper med byråns namn.

Advokatsamfundets disciplinnämnd har i beslut avseende Johan Linds principal uttalat att Johan Lind varit anställd i advokatbyrån och att han av advokatetiska skäl borde ha avböjt att ta uppdraget som skiljeman.

Stockholms Handelskammares Skiljedomsinstitut har i yttrande till Högsta domstolen anfört att om institutet hade haft att fatta beslut i ett ärende som det nu förevarande så hade institutet vid en bedömning i enlighet med sina regler med största sannolikhet funnit att det förelåg jäv. Enligt institutets mening saknas det i detta sammanhang anledning att skilja mellan delägare i en advokatbyrå och jurister som är anställda av advokatbyrån. Det saknas också anledning att bedöma graden av involvering i advokatbyråns verksamhet från juristens sida i det fall det väl konstaterats att juristen är knuten till advokatbyrån såsom här är fallet. Det faktum att juristens skiljedomsverksamhet på visst sätt uppges vara skild från advokatbyråns verksamhet saknar också betydelse för bedömningen. Av yttrandet framgår att institutets bedömning av om jäv föreligger i ett enskilt fall sker mot bakgrund av bl.a. svensk och internationell praxis från domstolar och skiljedomsinstitut. Vidare utgör IBA:s riktlinjer ett viktigt underlag. Institutet har särskilt pekat på att den omständigheten att en skiljemans advokatbyrå har ett betydelsefullt kommersiellt förhållande till någon av parterna i dessa riktlinjer upptas som en omständighet som grundar jäv. Institutet har också redogjort för vissa egna avgöranden i jävsfrågor (se bl.a. Stockholm Arbitration Report 2002:1 s. 39 ff.).

Ericssonkoncernen var klient hos Mannheimer Swartling Advokatbyrå. Utgångspunkten för bedömningarna bör vara att Ericsson AB i detta sammanhang är likställd med Ericssonkoncernen.

Bedömningen av om det förelegat omständigheter som kunnat rubba förtroendet för Johan Linds opartiskhet skall som tidigare framgått göras på objektiva grunder och inte ta sikte på risken för att Johan Lind i det enskilda fallet skulle låta sig påverkas av advokatbyråns klientförhållande till Ericssonkoncernen.

Johan Lind får anses ha varit anställd vid advokatbyrån, låt vara på deltid och med en inkomst som han inte var ekonomiskt beroende av. Det som framkommit om hans arbetsförhållanden, arbetsuppgifter och ställning på byrån innebär inte att han i det nu aktuella sammanhanget bör betraktas på annat sätt än övriga anställda jurister på byrån.

Enligt reglerna om god advokatsed är en advokat skyldig att gentemot klienten iaktta trohet och lojalitet (18 § i Vägledande regler om god advokatsed). En advokat är skyldig att avböja ett erbjudet uppdrag om han själv, hos honom anställd biträdande jurist eller advokat som är hans arbetsgivare eller kompanjon eller med vilken han har gemensam kontorsorganisation i saken eller i annan sak, som kan vara av betydelse vid det erbjudna uppdragets utförande, företräder eller själv har ett personligt eller ekonomiskt intresse som strider mot uppdragsgivarens. Likaså är en advokat skyldig att avböja ett uppdrag om det föreligger någon annan omständighet som uppenbarligen utgör hinder för advokaten att obundet hävda uppdragsgivarens intressen. (14 § i reglerna.)

Av utredningen framgår att uppdraget för Ericssonkoncernen var betydelsefullt för Mannheimer Swartling Advokatbyrå. Uppdraget, som hade framhållits i byråns marknadsföring, genererade avsevärda intäkter till byrån. I ett brev från Axel Calissendorff, som då var advokat vid

Mannheimer Swartling Advokatbyrå, avböjde denne att företräda en person i en tvist mot ett Ericssonbolag, varvid i första hand hänvisades till att byrån under en lång följd av år haft betydande uppdrag för koncernen. Det anförda ger sammantaget med uttalandet från Advokatsamfundets disciplinnämnd fog för slutsatsen att klientförhållandet till Ericssonkoncernen var sådant att advokatbyråns delägare och anställda jurister, och således även Johan Lind, av advokatetiska skäl var förhindrade att åta sig såväl uppdrag för en motpart till Ericssonkoncernen som uppdrag som skiljeman i en tvist där ett bolag i koncernen var part (jfr Cars, Lagen om skiljeförfarande, En kommentar, 3 uppl. 2001, s. 79 not 272).

Frågan i målet är emellertid om Johan Lind varit obehörig som skiljeman på grund av bestämmelsen i 8 § lagen om skiljeförfarande. Det är ostridigt att ingen av de i punkterna 1–4 i bestämmelsen särskilt angivna omständigheterna förelegat.

Ätminstone när som i förevarande fall förhållandet mellan advokatbyrån och klienten är affärsmässigt betydelsefullt för advokatbyrån, måste det anses att intresse- och lojalitetsbindningen mellan å ena sidan advokatbyråns delägare och anställda jurister och å andra sidan klienten är en sådan omständighet som kan rubba förtroendet för opartiskheten hos en skiljeman anställd på advokatbyrån, när klienten är part i skiljeförfarandet (jfr Lindskog, Skiljeförfarande, 2005, s. 453 not 63). Ett sådant ställningstagande har stöd i IBA:s riktlinjer och i praxis från Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut. Ett förtroendeskadligt förhållande får anses föreligga även om skiljemannen inte själv haft direkt klientkontakt med parten, skiljedomsverksamheten bedrivits åtskild från advokatverksamheten eller skiljetvisten rört andra frågor än sådana som klientuppdraget normalt innefattat.

Mot denna bakgrund har det med ett objektivt betraktelsesätt förelegat omständigheter som kunnat rubba förtroendet för Johan Linds opartiskhet. Den klandrade skiljedomen skall på grund av att Johan Lind varit obehörig upphävas helt.

Vid denna utgång skall Ericsson AB ersätta Anders Jilkén för rättegångskostnader i hovrätten och Högsta domstolen. Yrkat belopp avseende hovrättskostnader har vitsordats av bolaget. Av Anders Jilkén yrkad ersättning avseende kostnader i Högsta domstolen får anses skälig.

Severin Blomstrand Ann-Christine Lindeblad Ella Nyström
Per Virdesten Anna Skarhed

I avgörandet har deltagit: justitieråden Severin Blomstrand, Ann-Christine Lindeblad, Ella Nyström (referent), Per Virdesten och Anna Skarhed
Föredragande revisionssekreterare: Anna Flodin